

інформаційно-аналітичних функцій. В рамках запропонованої структури оперативні співробітники, програмісти, комунікатори й аналітики – забезпечать збір і аналіз регулярної і ситуаційної вторинної і первинної інформації, що в остаточному підсумку зробить функціонування Ради більш ефективним за рахунок використання не тільки досвіду експертів, а й аналітичних матеріалів, які узагальнюють актуальні факти реальної дійсності.

Використані джерела інформації:

1. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 № 1023-XII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1991. - № 30. - ст.379.
2. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] Законодавча база. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 квітня 2008 р. № 649-р «Про схвалення Концепції Державної цільової програми захисту прав споживачів на 2008-2011 роки». – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] Законодавча база. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2007 р. № 555 «Питання Координаційної ради з питань захисту прав споживачів». – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

Рецензент: Бакуменко В.Д., д.держ.упр., професор.

УДК 35;37

Кравченко В. В.,

головний спеціаліст відділу державного управління та аналізу державної політики Інституту проблем державного управління та місцевого самоврядування НАДУ при Президентіві України

ДОСВІД ВИРОБЛЕННЯ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ США

Анотація. У статті узагальнені сучасні стратегічні цілі розвитку шкільної освіти США. Визначено характерні особливості вироблення політики у американській шкільній галузі, згідно з якими на федеральному рівні визначається магістральний напрям розвитку всієї галузі, а у цих межах відбувається вироблення штатної шкільної політики.

Ключові слова: шкільна освіта, досвід США, вироблення політики, стратегічні цілі.

Аннотация. В статье обобщены современные стратегические цели развития школьного образования США. Определены характерные особенности выработки политики в американской школьной отрасли, согласно которым на федеральном уровне определяется магистральное направление развития всей отрасли, а в этих рамках происходит выработка штатной школьной политики.

Ключевые слова: школьное образование, опыт США, выработка политики, стратегические цели.

Annotation. In this article the contemporary strategic goals of school education development in USA are generalized. The characteristic peculiarities of policy making in American school branch are defined. According to these, the main direction of whole school branch development is determined on federal level, and the school policy of states is made in this framework.

Key words: school education, USA experience, policy making, strategic goals.

Постановка проблеми.

Необхідною складовою забезпечення високого рівня життя громадян, досягнення чільного місця України у світовій спільноті є якість та доступність освіти, яка, як зазначається у Законі України "Про освіту", є основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави [1]. Отже, освітня сфера, в тому числі її базова складова – галузь середньої освіти, є важливим пріоритетом сучасної держави, що зумовлює потребу проведення дієвої та ефективної політики у відповідній галузі. Формування науково обгрунтованого механізму вироблення такої політики є складною проблемою, при вирішенні якої корисним є досвід провідних країн світу, зокрема США, де протягом останніх десятиліть набув розвитку програмно-цільовий підхід до освітнього стратегічного планування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні питання вироблення державної політики, зокрема формування понятійного апарату, загальні моделі державної політики, методи та механізми прийняття політичних рішень тощо досліджували Т.Брус, О.Валевський, М.Говлет, О.Кілієвич, М.Рамеш, В.Ребкало, В.Романов, О.Рудік, В.Тертичка та ін. [2; 3; 4]. Окремі аспекти досвіду США щодо вироблення освітньої політики, в тому числі шкільної, аналізувалися у працях С.Імлера, Т.Кошманової, А.Кирди, В.Кука, Г.Купера, С.Л'юїса, Д.Петерсона, А.Сбруєвої, Л.Сень, Д.Феррари, М.Фуллана, А.Яновського та ін. [5; 6; 7]. Разом з тим, комплексному дослідженню сучасного американського досвіду вироблення політики саме у шкільній галузі увага не приділялася.

Формулювання мети статті.

Метою статті є визначення характерних особливостей вироблення політики та узагальнення сучасних стратегічних цілей розвитку шкільної освіти США.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Вироблення політики розвитку американської шкільної галузі відбувається на двох рівнях управління: федеральному і штатному. Зміст цієї політики відображається у стратегічних програмах та планах, з яких для потреб даного дослідження були відібрані дві національні програми, що затверджені Конгресом США – "Америка: Цілі 2000", 1994 р. [8] та "Жодна дитина не залишиться осторонь", 2002 р. [9]. Обидва документи містять дворівневу ієрархію цілей, що стосуються шкільної галузі. Цілі першого рівня (Goals) у загальному вигляді визначають основні напрями

розв'язання стратегічних проблем, що стоять перед галуззю у цілому в країні або у певному штаті. Цілі другого рівня (Objectives) є конкретними вузькоспрямованими напрямками діяльності, що в сукупності розкривають цілі першого рівня і визначають етапи розв'язання сформульованих стратегічних проблем.

У програмі "Америка: Цілі 2000" загальнонаціональними цілями першого рівня у сфері освіти, зокрема шкільної, були визнані вісім. Перша з них, що сформульована як *"до 2000 р. всі діти в Америці будуть вступати на навчання у шкільні заклади готовими до цього"*, передбачила, як цілі другого рівня, комплексну підготовку дітей дошкільного віку за спеціальними програмами до вступу у шкільні заклади, в тому числі залучення до цих програм батьків як перших вчителів [8, §102].

Згідно з другою ціллю, *до 2000 р. всі школярі 4, 8 та 12 класів мали бути у змозі продемонструвати академічну обізнаність з низки предметів, а кожна школа Америки – забезпечити готовність всіх учнів до свідомого громадянства, подальшого навчання та продуктивної праці у сучасній економіці*. Відповідні підцілі передбачили, зокрема, спрямування зусиль на покращення академічних показників школярів з різних дисциплін та вироблення навичок практичного застосування одержаних знань, формування активної громадянської позиції та здорового стилю життя [8, §102].

Своєрідним продовженням перших двох цілей стали наступні дві: *"до 2000 р. учні США будуть першими у світі за досягненнями у математичних і природничих дисциплінах"* та *"до 2000 р. відсоток школярів з атестатами про завершення обов'язкового шкільного навчання підвищиться принаймні до 90%"*. Відповідними цілями другого рівня вказувалися потреба у зміцненні навчання та викладання у школах, в першу чергу математичних дисциплін, починаючи з початкових класів, і визначався бажаний результат від такої діяльності. Крім того, завершення обов'язкового шкільного навчання 90% і більше населенням країни передбачало зменшення на 75% кількості школярів, які не пройшли такого навчання [8, §102].

Логічним завершенням перших чотирьох цілей виступила така: *"до 2000 р. кожен дорослий американець буде освіченим і володіти знаннями, що потрібні для конкурентоспроможності у глобальній економіці, будуть здатними виконувати обов'язки громадянина"*. Цілями другого рівня передбачено зміцнення зв'язків між освітніми установами, виробництвом, сім'ями, залучення до співпраці громадськості та створення якісних навчальних програм для надання послуг працівникам з підвищення кваліфікації, студентам, які поєднують роботу і навчання тощо [8, §102].

Шостою ціллю визначено *"до 2000 р. всі вчителі будуть мати доступ до програм професійного зростання та можливостей набуття знань, умінь, навичок, що потрібні для підготовки американських школярів до наступного століття"*, що включило підцілі з розробки допоміжних

вчительських програм, налагодження партнерських стосунків з освітньою громадськістю [8, §102].

Згідно з сьомою ціллю, що сформульована як *"до 2000 р. кожна школа США буде вільна від наркотиків, насильства, вогнепальної зброї, алкоголю та зможе запропонувати оточення, що сприяє навчанню"*, передбачено створення у шкільних закладах оточення, що безпечно для здоров'я та сприяє навчанню учнів, зокрема, вироблення місцевими агенціями шкільної політики та програм, що попереджають випадки насильства, агресії, вживання наркотиків тощо, налагодження співпраці з громадськістю для боротьби та запобігання маргінальній поведінці [8, §102].

Восьмою ціллю, а саме: *"до 2000 р. кожна школа забезпечить співпрацю, що збільшить залучення батьківства для сприяння соціальному, емоційному й академічному зростанню учнів"*, передбачене налагодження партнерських стосунків між шкільними закладами і батьками та удосконалення інформування громадськості з питань шкільної освіти шляхом додержання високих стандартів звітності [8, §102].

Продовженням стратегічного курсу федерального уряду США стала програма-ініціатива *"Жодна дитина не залишиться осторонь"* (2002 р.). Її першою ціллю визначено *"покращення академічних досягнень учнів незахищених соціальних верств населення"*, що передбачає концентрацію зусиль на таких основних підцілях, як: забезпечення чесних і рівних можливостей в одержанні високоякісної шкільної освіти; сприяння досягненню учнями мінімального рівня академічних знань; впровадження федеральних програм сприяння покращенню академічних досягнень учнів, особливо з мало захищених соціальних груп [9, title I, §101].

Друга ціль програми, а саме: *"покращення мовного навчання серед груп учнів з обмеженим володінням англійської мови та дітей іммігрантів"*, включає підцілі покращення мовних навичок учнів з обмеженим володінням англійської мови і передбачає розробку в штатах мовних програм, що допомагають учням досягти рівня знань, згідно освітніх вимог штату [9, title II, §201].

Третя ціль, що сформульована як *"освіта корінного населення країни (індіанців, гавайців, аляскінців)"*, передбачає, як цілі другого рівня, забезпечення унікальних освітньо-культурних потреб корінного населення країни та узгодження їх з вимогами штатів до рівня академічних знань учнів, надання рекомендацій органам управління щодо розміщення ресурсів для забезпечення освітніх потреб цих груп населення, а також проведення періодичного збору освітньої інформації [9, title III, §301].

Четвертою ціллю даної програми, зокрема, *"підготовка та залучення висококваліфікованих вчителів та директорів"*, визначаються такі підцілі, як: розширення та поліпшення підготовки шкільних директорів і вчителів, збільшення рівня відповідальності місцевих шкільних агенцій за результати освітньої діяльності; введення інноваційних програм, що

сприяють професійному зростанню освітян, в тому числі впровадження й ефективного використання для цих потреб новітніх інформаційно-комп'ютерних технологій [9, title IV, §401].

П'ята ціль, що передбачає створення *"шкіл XXI століття: безпечних та вільних від насильства, алкоголю, тютюну, наркотиків"*, включає розробку, впровадження й удосконалення місцевих програм з попередження випадків насильства, вживання алкоголю, наркотиків, тютюну у шкільних закладах, залучення до цієї діяльності батьків і громадськості, сприяння діяльності громадських центрів для надання учням широкого спектру додаткових освітніх послуг, програм тощо [9, title V, §501].

Шостою ціллю програми, *"сприяння усвідомленому вибору батьками шкільних закладів"*, передбачено проведення роботи з населенням, у першу чергу з батьками, для покращення розуміння діяльності "чартерних шкіл" та "шкіл-магнітів" як різновидів державних шкільних закладів, збільшення можливостей учнів у виборі навчальних закладів тощо, сприяння процесам десеєграції шкільних закладів [9, title VI, §601].

Сьомою ціллю програми визначено *"сприяння розвитку інноваційних програм"*, що включає здійснення комплексу інноваційних програм, зокрема з проведення штатами шкільних реформ, сприяння поліпшенню діяльності шкільних закладів, підвищення рівня академічних досягнень учнів, покращення професійної підготовки вчителів і шкільних адміністраторів тощо [9, title VII, §701-703].

Восьма ціль програми, а саме *"підвищення гнучкості та покращення звітності у системі шкільної освіти"*, включає підцілі щодо підвищення звітності та відповідальності у системі шкільної освіти, покращення гнучкості федеральної фінансової допомоги та узгодження її розмірів з місцевими потребами штатів, задоволення унікальних потреб шкільних закладів сільських районів [9, title VIII, §801].

У проаналізованих федеральних програмах чітко виявляється принцип наступності у визначенні стратегічних цілей, серед яких можна виділити подібні цілі, згрупувавши їх у кілька блоків.

Перший з них спрямований на покращення академічних досягнень школярів. Він сконцентрований на: підвищенні рівня підготовленості дітей дошкільного віку до навчання у шкільних закладах; покращенні рівня знань школярів, в тому числі із соціально незахищених груп, корінного та дорослого населення країни тощо; скороченні числа учнів, які не завершили курс обов'язкового шкільного навчання.

Другий блок цілей сконцентрований на поліпшенні підготовки шкільних адміністраторів і вчителів. В межах даного блоку основна увага приділена: наданню федеральної допомоги для розширення та поліпшення підготовки шкільних адміністраторів і вчителів; налагодженню партнерських стосунків з освітньою громадськістю для сприяння професійному розвитку працівників шкільної галузі освіти.

Третій блок цілей спрямований на забезпечення здорових та

безпечних умов функціонування шкільних закладів, що передбачає: здійснення комплексних програм боротьби з насильством, агресією, вживанням алкоголю, наркотиків, тютюну у шкільних закладах; залучення батьків, громадськості до співпраці з відповідних питань.

Четвертий блок цілей присвячений питанням залучення батьків та широких кіл громадськості до співпраці зі шкільними закладами, зокрема: проведення робіт по десеєрагації шкільних закладів; розробку програм співпраці шкільних закладів з батьками; посилення інформування громадськості щодо діяльності "чартерних шкіл", "шкіл-магнітів", збільшення можливостей учнів у виборі навчальних закладів тощо.

Особливістю вироблення політики на рівні штату є формування стратегічних планів саме у галузі шкільної освіти, а не взагалі в освітній сфері. У нашому дослідженні були проаналізовані стратегічні плани розвитку шкільної освіти восьми штатів різних регіонів країни (Аризона, Іллінойс, Колорадо, Міссурі, Мічиган, Невада, Теннессі, Флорида) [10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17]. Аналіз даних документів показав наявність двох рівнів цілей. При цьому цілі першого рівня значно відрізняються і за кількістю, і за формулюваннями, що унеможлиблює їх безпосереднє співставлення. Разом з тим, порівняння цілей другого рівня показує їх подібність за змістом і дозволяє виділити цільові блоки, що є спільними для всіх розглянутих стратегічних планів.

Перший блок включає цілі, що спрямовані на покращення академічних досягнень учнів шкільних закладів штату та можуть бути згруповані за такими напрямками:

- підвищення рівня знань учнів ("збільшення кількості учнів, академічні досягнення яких з англійської мови, математики та інших дисциплін відповідають штатним і національним освітнім стандартам" [14, с. 4-8]; "збільшення відсотку учнів, які за рівнем знань здатні одержувати престижні наукові стипендії та академічні винагороди за успіхи у навчанні") [12, с. 10] тощо;

- попередження переривання або незавершення учнями курсу обов'язкового шкільного навчання ("введення програм підтримки учнів старших класів, навчання яких під загрозою переривання" [17, с. 15]; "запровадження методик, що сприяють покращенню рівня відвідування учнями шкіл, дисципліни та зменшенню кількості учнів, що не завершують обов'язкового навчання у школі") [16, с. 30] тощо;

- оцінювання знань учнів ("розроблення та впровадження уніфікованої системи атестації учнів" [17, с. 27]; "розроблення принципів оціночної політики для різних груп школярів, а також введення альтернативних оціночних систем для тих учнів, які не можуть регулярно брати участь у перевірках знань") [17, с. 28];

- подальше навчання ("збільшення можливостей доступу учнів до продовження навчання та професійного зростання" [12, с. 25]; "введення програм "школа – професійна діяльність на виробництві") [17, с. 4, 16]

тощо;

- працевлаштування випускників шкіл ("налагодження співпраці з бізнесовими та промисловими організаціями для визначення мінімальних знань та умінь, що потрібні для роботи у цих структурах" [15, с. 50]; "налагодження двосторонніх угод для поліпшення працевлаштування випускників, в т.ч. з вадами здоров'я") [15, с. 60].

Другий блок цілей передбачає поліпшення професійного розвитку та збереження кадрового потенціалу системи шкільної освіти штатів, що включає:

- кадрову роботу з керівним персоналом шкіл ("збільшення кількості шкільних керівників, які беруть участь у програмах за підтримки Департаменту освіти штату" [12, с. 17]; "покращення кваліфікаційної підготовки шкільних керівників") [14, с. 12];

- збільшення кількості та підвищення якості підготовки вчителів ("сприяння поширенню серед шкільних районів внутрішніх тренувальних програм професійного розвитку шкільного персоналу" [15, с. 50]; "покращення якості та контролю за підготовчими програмами освітян") [11, с. 8] тощо;

- опанування сучасних інформаційних технологій працівниками шкіл ("забезпечення можливостей вчителів і шкільних адміністраторів розвивати власний рівень інформаційно-технологічної грамотності") [17, с. 21] тощо;

- досягнення відповідності кваліфікації вчителів федеральним і штатним стандартам ("запровадження механізмів забезпечення професіоналізму вчителів, кваліфікація яких відповідає федеральним і штатним вимогам" [17, с. 24, 26]; "збільшення відсотку вчителів дисциплін обов'язкової шкільної програми, підготовка яких відповідає вимогам програми "Жодна дитина не залишиться осторонь") [12, с. 3-4];

- збереження та розвиток кадрового потенціалу відсталих шкіл ("розробка методик залучення, професійного розвитку, надання методичної допомоги та збереження кадрового потенціалу "важких" (відсталі) шкільних закладів [13, с. 8], "розвиток системи винагород і привілеїв для залучення висококваліфікованих вчителів до відсталіх шкільних закладів") [15, с. 9, 25-26] тощо;

- ліцензування, сертифікація вчителів ("налагодження співпраці з Комісією професійних стандартів у галузі освіти для узгодження ліцензійних вимог освітян з вимогами практики" [16, с. 31]; "забезпечення якості підготовки освітян Аризони шляхом розвитку кадрового потенціалу та сертифікування") [10, с. 20, 42, 46] тощо;

- здійснення мотиваційних дій ("забезпечення оплати праці вчителів за результатами діяльності відповідно до критеріїв шкільних рад" [12, с. 4]; "сприяння розвитку в колективах мотиваційного середовища та командної роботи") [10, с. 20, 47, 51].

До *третього блоку* цілей, що спрямований на *створення*

сприятливих умов навчання у шкільних закладах штатів, можна віднести цілі за такими напрямками:

- забезпечення здорових умов навчання ("пропаганда здорового стилю життя та харчування, сприяння виробленню здорових навичок харчування, попередження дитячих хвороб" [17, с. 33-34]; "впровадження у шкільних закладах методичних вказівок щодо процедур догляду за здоров'ям, застосування медичних препаратів") [17, с. 34] тощо;

- забезпечення безпечних умов навчання ("забезпечення для всіх учнів здорових, безпечних і вільних від наркотиків умов навчання та перебування у шкільних закладах..." [17, с. 34]; "збільшення кількості шкіл, що забезпечують безпечні для здоров'я та життя умови") [14, с. 9] тощо;

- забезпечення доступу шкіл до сучасних інформаційних технологій ("розширення доступу та покращення якості он-лайнних освітніх програм" [11, с. 9]; "забезпечення доступу учнів до інформаційних технологій у класах шкіл та можливостей використання їх для удосконалення навчання і викладання за всіма дисциплінами") [17, с. 20] тощо;

- поширення передового досвіду у галузі шкільної освіти ("налагодження співпраці з національно визнаними школами-лідерами та шкільними районами для запозичення позитивного досвіду" [16, с. 30]; "сприяння використанню найкращих розробок у галузі викладання для удосконалення навчання учнів") [17, с. 24] тощо;

- надання технічної допомоги шкільним закладам ("впровадження плану дій з надання технічної допомоги відсталим або з низькими показниками ефективності шкільним закладам" [12, с. 24]; "надання технічної допомоги відсталим шкільним районам з низькими показниками академічних досягнень учнів та шкільним районам із значною кількістю учнів, які не завершують обов'язкового навчання") [15, с. 44].

Четвертий блок цілей зосереджений на *налагодженні та розвитку співпраці з освітньою громадськістю* та включає:

- підготовку батьків до навчання дітей ("сприяння введенню дошкільних підготовчих програм "Сім'я як перший вчитель дітей" [17, с. 9]; "налагодження співпраці з установами для проведення навчань батьків з питань формування у дітей дошкільного віку навичок читання та писання") [13, с. 4] тощо;

- співпрацю з батьками, громадськістю, освітніми партнерами ("удосконалення методик комунікації з батьками та освітніми партнерами" [16, с. 28]; "збільшення залучення батьків та громадськості до розвитку школярів") [14, с. 9] тощо;

- налагодження партнерства з недержавними постачальниками шкільних освітніх послуг ("збільшення участі приватних шкільних закладів у державних освітніх програмах" [13, с. 19]; "збільшення кількості постачальників освітніх послуг та відсотку учнів, які користуються ними")

[13, с. 19-20] тощо;

- співпрацю з вузами та громадськістю для поліпшення професійної підготовки вчителів ("налагодження співпраці з установами вищої освіти та іншими агенціями з метою забезпечення якісної підготовки та надання баз практики вчителям, які працюватимуть у сільських та урбанізованих шкільних закладах, учнями з груп соціального ризику" [13, с. 8]; "стимулювання розвитку партнерських програм з шкільного керівництва між шкільними системами та установами вищої освіти для добору, залучення, підготовки та підтримки шкільних адміністраторів") [17, с. 31];

- інформування громадськості ("сприяння поширенню системи інформування учнів, вчителів, шкільних адміністраторів та батьків з питань шкільної освіти" [16, с. 32]; "налагодження системи інформування громадськості") [10, с. 20, 47, 50] тощо.

П'ятий блок цілей, що спрямований на удосконалення управління системою шкільної освіти штатів, складається з таких основних напрямів:

- розвиток оцінювання стану та потреб шкільних закладів ("здійснення загального оцінювання потреб у професійному розвитку освітян штату" [16, с. 31]; "здійснення перегляду і внесення за необхідності відповідних корективів до моделі оцінювання шкіл і шкільних систем штату") [17, с. 27] тощо;

- удосконалення освітнього планування ("удосконалення механізму планування на всіх рівнях управління шкільною освітою" [16, с. 28]; "покращення процедур освітнього планування та стратегій для визначення результативності заходів") [14, с. 17];

- удосконалення організації шкільної галузі ("встановлення політики та стандартів, що покращують управління освітою" [10, с. 19, 32, 33]; "поліпшення організації галузевої роботи з вирішення проблем шкільної освіти" [11, с. 7]; "реформування структур на території штату, що забезпечують шкільні райони") [14, с. 15];

- встановлення та оновлення освітніх стандартів ("перегляд (оновлення) академічних стандартів" [16, с. 30]; "здійснення перевірки та оновлення освітніх стандартів штату на постійній основі") [12, с. 6-7] тощо;

- покращення механізмів фінансування шкільної галузі ("щорічний перегляд формули фінансування шкільної галузі" [17, с. 37]; "надання фінансових консультації, залучення експертів для надання сервісних послуг шкільним округам") [13, с. 11];

- оптимізація розміщення ресурсів ("перегляд розміщення фінансових ресурсів для визначення потреб у їх перерозподілі та виділенні додаткових ресурсів" [16, с. 28]; "надання допомоги школам у застосуванні оціночних даних для кращого розміщення ресурсів") [17, с. 28] тощо.

Висновки.

На даний час вироблення політики розвитку шкільної освіти США

відбувається на федеральному і штатному рівнях управління та відзначається взаємозв'язком відповідних стратегічних цілей, зміст яких відображає рис. 1.

Як показано на рис. 1, до сучасних стратегічних цілей розвитку американської шкільної галузі можна віднести: покращення академічних досягнень школярів; професійний розвиток та збереження кадрового потенціалу системи шкільної освіти; створення сприятливих, передусім здорових і безпечних, умов навчання у шкільних закладах; налагодження співпраці з освітньою громадськістю, насамперед батьками. При цьому досить чітко простежується залежність штатної політики від політики, що вироблена на федеральному рівні. Стратегічні плани у галузі шкільної освіти на рівні штатів включають такі самі змістові блоки цілей, що і відповідні федеральні програми, крім додаткового блоку "удосконалення управління системою шкільної освіти штатів", який у федеральних програмах не представлений. Ступінь різноманітності цілей на штатному рівні є значно вищим, ніж на федеральному.

Таким чином, федеральні органи управління встановлюють загальнонаціональні цілі розвитку американської шкільної галузі та концентруються на "болючих точках" усієї системи шкільної освіти. Органи управління штатного рівня виробляють шкільну освітню політику, що є обов'язковою для впровадження на території штату. У цій політиці втілюються регіональні особливості кожного штату, проте відповідно до загальнонаціонального курсу освітньої політики, відбувається конкретизація цього курсу та додавання інших цілей, виходячи з місцевих потреб і умов. Зокрема, значна увага логічно приділяється удосконаленню управління системою шкільної освіти штатів, оскільки саме цей рівень несе основну відповідальність за функціонування освітньої галузі. У підсумку на федеральному рівні визначається магістральний напрям розвитку всієї галузі шкільної освіти США, у межах якого відбувається вироблення шкільної політики американських штатів.

Перспективи подальших досліджень.

Критичне використання проаналізованого досвіду США є доцільним при визначенні змісту політики розвитку шкільної освіти в Україні та шляхів удосконалення механізму її вироблення, що зумовлює перспективи подальших досліджень.

Блоки цілей федеральних програм "Америка: Цілі 2000", "Жодна дитина не залишиться осторонь"	Блоки цілей, що містяться у стратегічних планах розвитку шкільної галузі освіти штатів
1. Покращення академічних досягнень школярів (підвищення рівня підготовленості дітей дошкільного віку до навчання у шкільних закладах; покращення рівня знань школярів тощо).	1. Покращення академічних досягнень учнів шкільних закладів штату (підвищення рівня знань учнів; попередження переривання або незавершення навчання; оцінювання знань учнів тощо).
2. Поліпшення підготовки управлінських кадрів і вчителів (надання федеральної допомоги для розширення та поліпшення підготовки управлінських кадрів і вчителів у галузі шкільної освіти; налагодження партнерських стосунків з освітньою громадськістю для сприяння професійному розвитку працівників сектору шкільної освіти тощо).	2. Поліпшення професійного розвитку та збереження кадрового потенціалу системи шкільної освіти штату (кадрова робота з керівним персоналом шкіл; збільшення кількості та підвищення якості підготовки вчителів; досягнення відповідності кваліфікації вчителів федеральним і штатним стандартам; ліцензування, сертифікація вчителів тощо).
3. Забезпечення здорових та безпечних умов функціонування шкільних закладів (боротьба з насильством, агресією, вживанням алкоголю, наркотиків, тютюну у шкільних закладах; інформатизація шкільної галузі освіти; залучення батьків, широких кіл громадськості до співпраці з відповідних питань тощо).	3. Створення сприятливих умов навчання у шкільних закладах штату (забезпечення здорових та безпечних умов навчання; забезпечення доступу шкіл до сучасних інформаційних технологій; поширення передового досвіду у галузі шкільної освіти; надання технічної допомоги шкільним закладам тощо).
4. Залучення батьків та широких кіл громадськості до співпраці зі шкільними закладами освіти (десеєграція шкільних закладів; налагодження співпраці між шкільними закладами і батьками; посилення інформування громадськості про діяльність "чартерних шкіл", "шкіл-магнітів" тощо).	4. Налагодження та розвиток співпраці з освітньою громадськістю (підготовка батьків до навчання дітей; співпраця з батьками, громадськістю, освітніми партнерами; співпраця з коледжами, університетами та громадськістю для поліпшення професійної підготовки вчителів; інформування громадськості тощо).
	5. Удосконалення управління системою шкільної освіти штату (розвиток оцінювання стану та потреб шкільних закладів; удосконалення освітнього планування та організації; встановлення та оновлення освітніх стандартів; покращення механізмів фінансування шкільної галузі; оптимізація розміщення ресурсів тощо).

Рис. 1. Сучасні стратегічні цілі розвитку шкільної освіти США

Використані джерела інформації:

1. Закон України "Про освіту" : від 23 трав. 1991 р. : № 1060-ХІІ // Голос України. – 1991. – 26 черв.
2. Валевський О. Л. Державна політика в Україні : методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження : [монографія] / О.Л. Валевський. – К. : НІСД, 2001. – 242 с.
3. Говлет М. Дослідження державної політики : цикли та підсистеми політики / М. Говлет, М. Рамеш ; пер. з англ. О. Рябова. – Л. : Кальварія, 2004. – 264 с.
4. Державна політика: аналіз та механізм її впровадження в Україні : [навч. посіб.] / [заг. ред. В. А. Ребкало, В. В. Тертичка]. – К. : Вид-во УАДУ, 2000. – 232 с.
5. Lewis S. Leadership through Collaborative Strategic Planning [Electronic resource] / S. Lewis, S. Imler. – http://www.academicleadership.org/emprical_research/
6. Cook W. J. Bill Cook's Strategic Planning for America's Schools [Electronic resource] / W. J. Cook. – <http://openlibrary.org/b/OL2066962M/>
7. Яновський А. Школа громадянина : Американський досвід – наші проблеми / А. Яновський ; пер. з польськ. Л. Гриневич. – Л. : Літопис, 2001. – 215 с.
8. Goals 2000 : Educate America Act : H. R. 1804 [Electronic resource] / Official web site of the U. S. Department of Education. – <http://www.ed.gov/legislation/GOALS2000/>
9. No Child Left Behind : Act of 2002 [Electronic resource] / Official website of the [U. S. Department of Education](http://www.ed.gov/policy/elsec/leg/esea02/107-110.pdf). – <http://www.ed.gov/policy/elsec/leg/esea02/107-110.pdf>
10. Arizona Strategic Plan : 2006 – 2010 [Electronic resource] / Official website of the Arizona Department of Education. – <http://www.ade.state.az.us/administration/>
11. Colorado Strategic Plan : 2003 – 2005 [Electronic resource] / Official website of Colorado Department of Education. – <http://www.cde.state.co.us>
12. Florida Strategic Plan : 2006 [Electronic resource] / Official website of Florida Department of Education. – http://www.fldoe.org/Strategic_plan/pdfs/StratPlan_2005-06.pdf
13. Illinois Comprehensive Strategic Plan : 2005-2010 [Electronic resource] / Official website of the Illinois [State Board of Education](http://www.isbe.state.il.us/pdf/). – <http://www.isbe.state.il.us/pdf/>
14. Michigan Strategic Plan : 2005-2010 [Electronic resource] / Official website of the Michigan Department of Education. – <http://www.michigan.gov/documents/>
15. Missouri Strategic Plan : 2005 – 2009/2010 [Electronic resource] / Official website of the Missouri State Board of Education. – <http://www.dese.state.mo.us/divadm/>
16. Nevada State Improvement Plan : 2005 [Electronic resource] / Official website of the Nevada Department of Education. – <http://www.doe.nv.gov/schoolimprovement/>
17. Tennessee Master Plan for Schools : 2006 [Electronic resource] / Official website of the Tennessee State Board of Education. – <http://www.state.tn.us/sbe/>

Рецензент: Протасова Н.Г., д.пед.н., професор.